

Vörös László

**AZ ELLENŐRZÉS RENDSZERE
ÉS ÁLTALÁNOS MÓDSZERTANA**

2008

szerző:

Vörös László

lektor:

Dr. Sztanó Imre

alkotó szerkesztő:

Dr. Bokor Pál

ISBN 978 963 638 248 3

A kézirat lezárva: 2008. január 2-án

Kiadja

a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.

Felelős kiadó: Dr. Bokor Pál, a SALDO Zrt. vezérigazgatója

A SALDO Kiadó az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

©A SALDO Kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.

E kiadvány bármely részének sokszorosítása,

bármely (papír, elektronikus stb.) adatrendszerben való tárolása

a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül **TILOS!**

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	9
A. RÉSZ	
AZ ELLENŐRZÉS KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE, AZ ELLENŐRZÉS FOGALMA ÉS CSOPORTOSÍTÁSA	11
1. AZ ELLENŐRZÉS ÉS AZ ELLENŐRZÉS KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE.....	12
1.1 Az ellenőrzés kialakulása.....	12
1.2 A magyar ellenőrzési rendszer fejlődése	13
1.3 Az állami ellenőrzés tartalma.....	15
1.4 Az ellenőrzés a II. világháború utáni években.....	16
1.5 A felsőszintű ellenőrzés változásai	18
1.5.1 Első szakasz: (1952-től 1955-ig)	18
1.5.2 Második szakasz: (1955-től 1956-ig)	19
1.5.3 Harmadik szakasz: (1957-től 1989-ig).....	19
2. AZ ELLENŐRZÉS FOGALMA, KAPCSOLATOS ALAPFOGALMAK	24
2.1 Az ellenőrzés fogalma.....	24
2.2 Az ellenőrzéssel kapcsolatos alapfogalmak.....	27
2.3 Az ellenőrzés általános jellemzői.....	29
2.4 Az ellenőrzés kockázata	30
3. AZ ELLENŐRZÉS FAJTÁI, TÍPUSA, CSOPORTOSÍTÁSA	31
4. SZABÁLYOZOTTSÁG AZ ELLENŐRZÉSBN	39
5. AZ ELLENŐRZÉS SZEREPE, HELYE A VEZETÉSBEN	42
FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	43
B. RÉSZ	
MAGYARORSZÁG ELLENŐRZÉSI RENDSZERE A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN	45
1. AZ ELLENŐRZÉSI RENDSZER KIALAKULÁSA, FOGALMA	46
1.1 Az ellenőrzési rendszer tartalma	47
1.2 Az ellenőrzési rendszer fejlődésének tényezői	48

2. AZ ÁLLAMHATALMI, A NÉPKÉPVISELETI ÉS AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZERVEK ELLENŐRZŐ TEVÉKENYSÉGE	50
2.1 Az országgyűlés ellenőrző tevékenysége.....	50
2.2 Az országgyűlési biztosok ellenőrző tevékenysége	52
2.3 A köztársasági elnök ellenőrzési feladatai	52
2.4 A helyi önkormányzatok ellenőrző tevékenysége.....	53
2.5 Az alkotmánybíróság ellenőrzési feladatai	53
2.5.1 Az Alkotmánybíróság szervezete és működése	54
2.5.2 Az Alkotmánybíróság ellenőrzési hatásköre, feladatai, módszerei	54
2.6 A bíróságok ellenőrzési feladatai	55
2.7 A cégbíróság ellenőrzési feladatai.....	56
2.8 Az ügyészségek ellenőrzési feladatai.....	57
2.9 Az állami számvevőszék ellenőrzési feladatai.....	58
2.9.1 Az Állami Számvevőszék jogállása, hatásköre és feladatai	59
2.9.2 Az Állami Számvevőszék szervezete	61
2.9.3 Az Állami Számvevőszék elnökének és főtitkárának feladatai	62
2.9.4 A számvevőszéki ellenőrzés szabályai.....	62
2.9.5 Az ÁSZ ellenőrzésének sajátosságai, végrehajtása, kapcsolódó feladatok és megállapítások realizálása	63
FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	66
3. AZ ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK ELLENŐRZÉSI FELADATAI	67
3.1 A kormány ellenőrzési feladatai.....	67
3.2 Az államháztartási belső pénzügyi ellenőrzés.....	67
3.2.1 A pénzügyi irányítás és kontroll rendszere.....	68
3.2.2 Az Államháztartás Belső Pénzügyi Ellenőrzése központi harmonizációja és koordinációja.....	69
3.2.3 Az Államháztartás Belső Pénzügyi Ellenőrzése rendszeren belül működő (függetlenített) belső ellenőrzés.....	70
3.2.3.1 A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal	70
3.2.3.2 A költségvetési szervek belső ellenőrzése.....	75
3.2.3.3 A Magyar Államkincstár tevékenysége, feladatai	80
3.3 A helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzése	83
3.4 A pénzügyi szervezetek állami felügyeletének ellenőrzési feladatai	84

3.4.1 A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének szervezete, működése.....	85
3.4.2 A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének ellenőrzési tevékenysége.....	86
3.5 Az adóellenőrzés	87
3.5.1 Az adóhatóság.....	87
3.5.2 Az adóhatóságok hatásköre	90
3.5.3 Az adóhatóságok általános ellenőrzési szabályai.....	92
3.5.4 Az ellenőrzés megindítása és lefolytatása.....	94
3.5.5 Bevallás utólagos ellenőrzése.....	101
3.5.6 A becslés.....	102
3.5.7 Egyéb ellenőrzések	104
3.5.8 Az adóhatóságok sajátos ellenőrzési feladatai	108
3.5.9 Az ellenőrzés megállapításaival kapcsolatos jogkövetkezmények, szankciók	111
3.5.10 Az adóhatósági eljárás	114
3.6 A Gazdasági Versenyhivatal ellenőrző tevékenysége.....	115
3.6.1 A Gazdasági Versenyhivatal szervezete	115
3.6.2 A Versenyhivatal feladatai, ellenőrző tevékenysége.....	116
3.6.3 Sajátos vizsgálati eljárás	117
3.6.4 A versenyfelügyeleti eljárás szakaszai	118
3.7 A fogyasztóvédelmi ellenőrzés	120
3.8 A munkavédelmi és munkaügyi ellenőrzés	123
3.8.1 Az OMMF szervezete.....	124
3.8.2 Munkavédelmi feladatok.....	124
3.8.3 Munkaügyi feladatok	127
FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	130
4. A PÉNZINTÉZETI ELLENŐRZÉS.....	131
4.1 A Magyar Nemzeti Bank	131
4.1.1 A Magyar Nemzeti Bank szervezete és jogállása.....	131
4.1.2 A Magyar Nemzeti Bank tevékenysége.....	132
4.1.3 Az MNB ellenőrzési feladatai	132
4.2 A hitelintézetek ellenőrzései	133
5. VÁLLALKOZÁSOK TULAJDONOSI ÉS BELSŐ ELLENŐRZÉSE	134
5.1 A tulajdonosi ellenőrzés általános jellemzői	134
5.1.1 A gazdasági társaságok tulajdonosi ellenőrzése	135
5.2 Az állami vagyon kezelése.....	138

5.2.1	<i>Állami vagyonnak minősül</i>	138
5.2.2	<i>A Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács és az Ellenőrző Bizottság</i>	139
5.2.3	<i>Az Ellenőrző Bizottság</i>	142
5.2.4	<i>Az MNV Zrt. feladatai, jogállása</i>	144
5.3	A szövetkezetek tulajdonosi ellenőrzése	145
5.4	A gazdálkodó szervezetek belső ellenőrzése.....	146
5.4.1	<i>A vállalkozások belső ellenőrzése</i>	148
5.4.2	<i>A költségvetési szervek belső ellenőrzése</i>	154
5.4.3	<i>A függetlenített belső ellenőrzés</i>	158
6.	A KÖNYVVIZSGÁLÓI ELLENŐRZÉS	160
6.1	A könyvvizsgálat célja, a könyvvizsgálati kötelezettség	160
6.2	A jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység	161
6.3	A könyvvizsgálókkal szembeni követelmények	162
6.4	Könyvvizsgálói igazolvány	163
6.5	Könyvvizsgálói jelentés és a könyvvizsgálói záradék.....	164
7.	AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZÖSSÉGI ALAPJAIBÓL ELDNYERT TÁMOGATÁSOK ELLENŐRZÉSE	167
7.1	Új követelmények a közösségi támogatásokkal való gazdálkodás és azok ellenőrzése tekintetében	167
7.2	Az átvilágítás.....	168
7.2.1	<i>A kötelezően elvégzendő feladatok</i>	168
7.2.2	<i>Az elvégzett szolgáltatás tényének megállapítása</i>	170
7.2.3	<i>Technikai vizsgálat</i>	171
7.2.4	<i>A közösségi alapokból finanszírozott programok értékelése</i> ...	171
7.2.5	<i>A kockázatok vizsgálata</i>	172
	FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	174
 C. RÉSZ		
	AZ ELLENŐRZÉS MÓDSZEREI ÉS ESZKÖZEI	175
1.	AZ ELLENŐRZÉS ESZKÖZEI, MÓDSZEREI	176
1.1	Az ellenőrzési módszerek sajátosságai, értelmezése.....	176
1.2	A tényhelyzet megismerésének eszközei.....	178
1.2.1	<i>A tevékenységek, a tényhelyzet megismerésének általános eszközei</i>	178
1.2.2	<i>A tényhelyzet megismerésének közvetlen módszerei, eszközei</i>	179

1.2.3 <i>A tényhelyzet megismerésének közvetett módszerei, eszközei..</i>	185
1.2.4 <i>Kockázatelemzés az ellenőrzésben</i>	187
1.3 <i>A követelmények megismerésének forrásai.....</i>	187
1.4 <i>Az ellenőrzés módszerei, eszközei</i>	189
FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	199
2. AZ ELLENŐRZÉS MEGSZERVEZÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA	200
2.1 <i>Az ellenőrzési tevékenység megszervezése</i>	200
2.2 <i>Az ellenőrzés tervezése, az ellenőrzési terv</i>	201
2.3 <i>Az ellenőrzés megszervezése és végrehajtása.....</i>	208
2.3.1 <i>Az ellenőrzés előkészítése</i>	209
2.3.2 <i>Az ellenőrzési program.....</i>	217
2.3.3 <i>Az ellenőrzés végrehajtásának az előkészítése</i>	221
2.3.4 <i>Az ellenőrzések végrehajtás</i>	225
2.3.4.1 <i>A helyszíni ellenőrzés.....</i>	226
2.3.5 <i>Az ellenőrzés megállapításainak írásba foglalása.....</i>	238
2.3.6 <i>Az ellenőrzés minőségbiztosítása</i>	252
2.3.7 <i>A megállapítások egyeztetése ismertetése és hasznosítása.....</i>	255
2.3.8 <i>A javaslatok megvalósításának nyomon követése, nyilvántartása</i>	260
2.4 <i>Az ellenőrzésben részt vevők és az ellenőrző szerv jogai és kötelezettségei</i>	260
2.5 <i>A felelősség fogalma és megállapítása</i>	263
2.5.1 <i>A felelősség megállapítása</i>	264
2.5.2 <i>Az ellenőrző felelőssége.....</i>	268
2.5.3 <i>A felelősség formái.....</i>	268
3. A SZÁMÍTÁSTECHNIKA AZ ELLENŐRZÉS BEN	273
3.1 <i>A számítástechnikai ellenőrzés hatóköre és célkitűzései</i>	273
3.2 <i>Általános ellenőrzési megoldások</i>	277
3.3 <i>Visszaélés a számítógépes rutin alkalmazásokkal.....</i>	279
FELKÉSZÜLÉST SEGÍTŐ ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK	280
ÁBRÁK JEGYZÉKE	282
IRODALMI JEGYZÉK	283

ELŐSZÓ

Az elmúlt két évtizedben végbement átalakulás, az uniós tagság a piacgazdaságra való áttérés jelentős változásokat hozott az ellenőrzési tevékenységben is. Az ellenőrzési rendszer módosult a változó társadalmi, gazdasági környezethez igazodva. A nemzetgazdaságban csökkent az állami tulajdon részaránya és egyidejűleg nőtt a magántulajdonon alapuló vállalkozások száma, amely együtt járt az állami beavatkozás tartalmának módosulásával, a tulajdonosi ellenőrzés körének, tartalmának bővülésével.

A piac kiteljesedése, a vállalkozások széles körű elterjedése következtében meghatározóvá vált a jövedelmezőség, a vagyon gyarapítása, a biztonságos működés. A termelés, a szolgáltatás, a kereskedelem kockázata a vállalkozóra hárul. A vállalkozás vezetésének kell eldöntenie, hogy mit és mennyit termel, hogy milyen szolgáltatást, mennyit és hogyan nyújt, valamint miként bonyolítja a kereskedelmet.

Egyre fontosabb a vezető tevékenységének az a része, amely a kezdeményező munka, az önálló döntések gazdasági következményeit vizsgálja, elemzi és értékeli. A mulasztások, a hibák, a hiányosságok jövedelemcsökkenésben, műszaki elmaradásba, gazdasági hátrányokban, vagyonvesztésben jelennek meg, aminek megelőzőse és a hátrányos következmények gyors kijavítása a vállalkozó alapvető érdeke. Ennek fontos segítő eszköze az ellenőrzés, amely a vezetés minden szintjén nélkülözhetetlen funkció. Mindez egyre inkább szükségessé teszi az ellenőrzési ismeretek elsajátítását.

A változások nemcsak az ellenőrzés rendszerét alakították, hanem hatással voltak az ellenőrzések tartalmára, feladataira, az ezek keretében alkalmazott módszerekre, eszközökre is. Az európai uniós szervezetekbe való részvétel iránti törekvés következtében egyre nagyobb jelentőséget kap az irányítás, vezetés nélkülözhetetlen elemét képező ellenőrzés. Mindez maga után vonja azt, hogy bővülő körben válik szükségessé az ellenőrzés rendszerének és módszereinek elsajátítása.

Az egyes fejezetek végén a hallgatók ellenőrző kérdéseket találnak amelyek segítik a vizsgára való felkészülést.

Könyvünk elsősorban a mérlegképes könyvelői szakképesítés megszerzéséhez kíván segítséget nyújtani, a vizsgára való felkészülést szolgálja, de időszerűsége folytán nagymértékben segítségére lehet a pénzügyi-számviteli szakellenőr és az okleveles könyvvizsgálói képesítés megszerzésére, az ezzel kapcsolatos vizsgára készülőknek is. Jó felkészülést és sikeres vizsgát kíván

A kiadó és a szerző

Budapest 2007. december